

istoriografija svoju metodska samosvest gradi na kritici društvene istorije sporeći pojam napretka. Nova struja hermeneutike skreće pažnju na "zaboravljenu istoriju". U središtu pojačanog zanimanja za "gubitnike" u procesu modernizacije metodom prerade velikih procesa (industrijalizacije i stvaranja klasa) svakodnevnicom, su neposredna životna iskustva i ispovesti pogođenih prošlošću. Kod "etnološke perspektive" takođe je na delu prerađivanje objektivnih strukturnih sila u oblike svakodnevnog života i neposrednih međuljudskih odnosa. To se vidi u izvorima "samointerpretativne" dimenzije prošlosti. "Oralna istorija" živih sećanja oslanja se na kulturno antropološki metod "gustog opisa". Upadljivo je manje ili više izričito odustajanje od sinteze i vizije jedinstvene istorije. U središtu je samopoimanje subjekata kao i pojačano priznavanje ličnog smisla istorijskog iskustva. Istorija se vezuje za samopoimanje i strukture delanja pogođenih. Istorijaska stvarnost rekonstruiše se na mestu preseka objektivnog i subjektivnog. Razrađuje se problem metodskog posredovanja strukturne i kulturne dimenzije istorije i subjektivnosti tumača i istorijskog aktera.

Kao reakcija na hladnoratovski normativizam probijaju se i novi istraživački prioriteti: "male" socijalno i geografski pregledne i konkretne celine i teme potiskujuu vremenskom i prostornom pogledu "velike" teme apstraktno-teorijske strukturne istorije. Kod ove zadnje, obični pojedinci sa svojim nadama, strahovima, brigama i bedom javljaju se rastvoreni u apstraktnim pojmovima, pa se zapostavlja njihovo otuđenje. Vidljivo je usredsređivanje na biografiju pojedinca jer su i u detalju moguća otkrića. Malo krije u sebi tragove velikog i može biti ključ za razumevanje opštijih veza. Tek kada se to ostvari prevazilazi se detaljistički empirizam. Na to je upozoravao još Sartr u kritici dijalektičkog uma. Na sličan način sa socijalnohermeneutičkog stanovišta londonski istoričar M. Falbruk (Fulbrook) poriče valjanost pojma totalitarizam (Fulbrook 1997). Za razumevanje promenljivog karaktera dominacije (koji se ne odvija samo kroz formalne političke strukture) potreban je daleko diferenciraniji pojmovni pristup, pogotovo ako se želi objasniti duži vremenski raspon. Izbor pojmova presudan je, jer ovi mogu biti anahroni ili izrazito inovativni, mogu se odnositi na uže ili šire istorijske celine ili na deo složenih sistema, mogu biti idealni tipovi ili stvarani na konkretnim sadržajima osobenih istorijskih celina. Falbrukova upozorava da kod superteorija treba kombinovati političku istoriju, sa detaljnom društvenom istorijom (koja se bavi promenom društvene strukture, karaktera i tipičnih obrazaca ponašanja i mentaliteta društvenih aktera u vremenu). Važnost generacijskih vrednosti takođe treba imati na umu. Kod ovih problema krajnje rastegljive i široke TOT su neupotrebljive. Metod "unutražnjeg razumevanja" ili reprodukcije pogleda na svet mora se primeniti na sve relevantne grupe u istorijskom procesu: empatija se ne može redukovati samo na ličnu simpatiju sa jednom grupom na račun drugih. Istorijaska analiza nije vežba u mimesisu, već prevođenje jednog kulturnog okvira i konteksta u drugi. Za analizu je najvažnije istražiti međudelovanje između različitih promena dominacije (sa različitim ciljevima i organizacionim osnovama) s jedne strane i različitih strategija i ciljeva lidera i funkcionera s druge kod razvoja međunarodnih i domaćih prilika. Mnogo je korisnije usredsrediti se na međudelovanje elemenata u složenoj i promenljivoj celini, nego braniti holistički i tendenciozni model. Treba razumeti i tumačiti različite glasove (a ne samo ponavljati "diskurs vladajućih"), razvijati širi teorijski okvir i prevazići uže perspektive partikularnog samopoimanja i samo-predstavljanja. Hermeneutička kritika TOT kod Falbrukove oslanja se na Manhajmov istorizam i Fukoov strukturalizam. Sporno je sužavanje pojma vlasti na jednoznačnu makropolitčku pojavu. Kritičari TOT poimaju vlast kao splet moćnih struktura koje su duboko utemeljene u društvenim procesima. Vidljive vladajuće ustanove su zgusnuti izraz društvene dinamike i kao